

mányainak, melyek mind egy-egy lépéssel előbbrevitték a magyar nyelvről és a magyarság múltjáról való ismereteinket.

Munkácsi Bernátot nemes egyénisége és kiváló tudományos érdemei miatt minden méltányosan gondolkodó ember csak tisztelni és szeretni tudott. Én magam leghálásabb tisztelői közé sorozom magamat, mert rendkívül sokat tanultam az ő munkáiból.

Horger Antal.

Nagykőrösi tájszótár

VI.

Ê vetemődik. — 1. Ismeretes a rendes jelentése is, hogy rosszra adta magát. 2. De *ê vetemődik* az épület vagy szerzőszám is ha idők folyamán elgörbül vagy elhajlik, p. u. *ê vetemődik* az istálló ha az egyik fala megsülyed és az épület arra bukik. *Ê vetemődik* az ajtó is, ha a hosszú idő alatt saját súlyától elveszti eredeti téglalap állását.

Fancsali feszület. — Csupán hasonlatképen használják a túlságosan savanyú arckifejezésre. „Olyan képet vágott mint a fancsali feszület“.

Fántom-fánt. — Tövirül hegyire, igrül-igre alaposan megcsinál vagy elmond valamit. „Amikó e hurekódott, mindönt hère pakót fántum fánt“.

Farta. — A tehénnel szemben használt vezényszó; akkor mondják neki, amikor azt kívánják tőle, hogy a farával mozduljon el.

Fé helyes, fénadrag, féneder, fértályos. — Mind a négynek a jelentése kb. azonos. A hülye, hóbortos, tökéletlen emberre vonatkozólag használják.

Fékézkalmár. — Arra az emberre alkalmazzák, aki nem a dolog után él, hanem huncutsággal. Jelentése olyasféle mint a tolvajé, de annál kevesebbet jelent.

Fére áll az óra. — Meg van sértődve, duzzog valamin. „Mögin van mán valami baja, mer látom, hogy fére áll az óra“.

Feszelög. — Gőgösködik, henceg, olyannal, ami nincs, nagyra tartja magát, túl becsüli önmagát. „Kár vót neki anynyira feszelőgni, mer lám mégis csak a kórházbu temették é ütet is“.

Feszít. — A feszelőg szóval rokon, de nem olyan megvetendő mint az. Nem sértő a büszkesége, inkább humorosan hat. „Feszít mint a kutya a tall söprűvé“.

Févégre. — Talpra. Amikor valaki a fekvésből felkel. T. i. egyik végére áll.

Firtat. — Eröltet.

Fittyen. — Billen, lefordul, leesik, az olyan tárgy fittyen, amelyik bizonytalan helyre van téve, amelyik kis segítséggel is leesik.

Flangározik. — Amikor a leány elmegy csavarogni, ruhát mutatni, szórakozni, amikor nem kéne. (Nem jelenti, hogy a leány rossz).

Fő-füvel. — *Fővőszí magát.* — A kettő azonos. Föltendül(?), megjavul, megvayonosodik, amikor a beteg csikó a jó legelőn kisimul, meghizik.

Főlérzik. — Keltés nélkül fölébred. Nem hirtelen, hanem szépen észrevétlenül.

Főlyhószik. — Töpreng valamin. — Valami probléma megoldását keresi. „Úgy-úgy e főlyhószik a politikán, hogy észre se vőszí amikó é gyüivünk“.

Fővőszí a házat. — Nagy zajt csap, úgyhogy az egész ház meghallja.

Futkosója sincs. — Akkor használják, amikor azt akarják kifejezni, hogy valami esemény teljes eredménnyel járt. Amikor a jégeső valamennyi csirkét agyon vert. Amikor a sertés-vész valamennyi disznót elpusztított. Amikor egy család valamennyi tagja elmegy a lakodalomba. Ezek a közösségek rendszeren rendelkeznek olyan taggal vagy tagokkal, amelyek indokolatlanul pusztulnak el, vagy jelennek meg valahol, erre a tagra illik rá a futkosó szó. „Amikó möghát az öregapjuk, az egész családnak, még a futkosójának is gyászruhát csinátattak“.

Gajcsos. — A csámpás ember, akinek lábfeje befelé áll, az a gajcsos.

Gajdináskodik. — Rendetlenkedik, akadémkoskodik, kötekedik. Rendszerint akkor alkalmazzák, amikor a pityókás ember kötekedik.

Gamó. — A marokszedő neve. A rossz girhes lovat is hívják gamónak.

Gányó. — A körösi gazda bent lakik a városban; az a kertész bérese, aki a tanyáján kint lakik, az a gányó.

Garabó. — Kézikosár, tót garabó.

Gebeszködik. — Erőlködik, cipekedik, leginkább használják annak megjelölésére, amikor valaki erőlködik annak, ágaszkodik, hogy egy magasan fekvő tárgyat elérjen. „Annyira *gebeszköttem*, még se tuttam lévőnni a pócrú a kaszaküvet“.

Gencös. — Nagykőrösi kereskedelmi műszó. Az a kereskedő *gencös*, aki délelőtt a piacon összevásárol mindenféle árut, encsöm-bencsöm portékát, délután pedig már Pesten van vele eladás végett. A *gencös* tehát olyan kereskedő, aki teljes forgó tőkét áruban is képes magával hordani, akár csak a bosnyák.

Az ilyen kereskedő *gencöl*, vagyis a fentiekben leírt módon kereskedik.

Genye-gunya. — Gircses-göröcsös.

Gezemice. — Giz-gaz.

Gincs-gáncs. — A fára mondják és pedig a tüzelő fára, amikor nem egyenes, hanem girbe-gurba, amit nem lehet jól ölbe rakni.

Girhes. — Túlsovány, akinek vagy aminek a csontjai kilátzanak.

Girizd. — Egy szelet gyümölcs, vagy egy szelet dinnye. (Nem girizd azonban egy szelet torta). „Vágj neköm is egy *girizdöt* abbu a sárga dinnyébű“.

Girizdös. — Girizdös a gyümölcs vagy más kerek tárgy akkor, ha a keresztmetszete nem kör, hanem sokszög, vagyis ha a terményen kiemelkedések húzódnak végig.

Gömöre végén a guta. — Csupán ebben az egy hasonlatban használgák: „Összehúzza magát mint gömöre végén a guta“. Szerényen, alázatosan összehúzza magát.

Gönye. — Görbe, idétlen. Nyomorék, hitvány. Csak emberre alkalmazzák.

Göthös. — Köhögős, beteges ember, akinek valami belső betegsége van.

Gugyomál. — Gúnyol, viccel, valakit nevetségessé tesz. „Addig *gugyomáta*, hogy a végén fejihő vágott egy boroscancsót“.

Gurgulya. — Fából készült, fődővel ellátott só- és paprika-tartó, amit a parasztember a tarisznyában magával hord.

Gütymő. — Csomó, bütyök.

Gyala-gyugya. — Ügyetlen, tehetetlen, málészájú. Az élelmesnek ellentéte. „Nem tuggy ez a gyerök még a száját sé kítáni, olyan *gyalagyugya*“.

Gyalogszék. — Alacsony, házilag készült ülőbútor, vékony kemény falákkal, ellentétben a számollyal, mely puhafából készül.

Gyeszetöl. — Dörgöl, hozzáfén valamit valamihöz. „Olyan löcslábú fajta, hogy a térgyiné kigyeszetöli a nadrágját“.

Gyétvai. — Hitvány, rosszírú, rosszeredetű.

Gyézsépógyes. — A gyala-gyugyával jelentése csaknem azonos, de nem jelzőként szokták használni.

Gyomroz. — Noszogat, erőltet, erősen rá akarja venni valamire. „Réguta *gyomrozza* mán, hogy írassa rá a Feketéjit“.

Gyömiszöl. — Nyomkod, valamit valahova szűkhelyre beleakar szorítani. „Hijába *gyömiszölöd* nem tuce mán a zsebödbe többet pakóni“.

Gyurmol. — Ösztökél, biztat valamire.

Gyüige. — Idétlen, gyengeelméjű, málészájú.

Gyűhé. — Biztató szó. Leginkább lóhajtásnál használják, de használják embernél is; azt jelenti „hajrá“.

Gyűhüz. — Erősen ösztönöz munkára, szigorúan dolgoztat.

Gyüszménékdik. — Fölöslegesen, cél nélkül jár-kei. „Sémenyié e nem mőnne a templomba, hanem mindig az udvaron gyüszménékdik“.

Habajda. — Hőbortos.

Habar. — A folyadékot óvatosan keveri.

Hacuka. — Jelentéktelen ruhadarab, határozottan megállapítani, hogy miféle ruha, nem lehet, mert minden kisebb lényegtelenebb ruhadarabra alkalmazzák. Azonban nadrágot vagy alsóruhát sem jelent.

Hajabézik. — Szigorúan véve azt jelenti, amikor a gyerek játékból karjait kiterjesztve saját tengelye körül forog. Használják azonban minden olyan cselekmény megjelölésére, amikor valaki ok nélkül kezével vagy testével fölösleges mozdulatokat tesz.

Hajaz. — Fölülmúl valamit, lefőz valakit, különb valakinél. (Onnan származik, hogy az asztagnál is a *hajazat* van felül.)

(Folytatjuk).

Kiss László.

S Z E M L E

Tálas István: A Kiskunság népi állattartása. Budapest, M. Kir. Pázmány Péter Tudományegyetem Néprajzi Intézete, 1936, 271 l. (Néprajzi füzetek 6). Ára: 8 — P.

A szerző vastag kötetben foglalja össze a Kiskunság népies állattenyésztésére vonatkozó adatokat. Kétségtelen, hogy könyvének legnagyobb értéke az a hatalmas adatgyűjtemény, amelyet a népi állattartásra vonatkozólag a kiskunsági városok levéltáraiban végzett buvárkodás útján tárt fel a tudomány számára. Sajnálunk kell azonban, hogy a városi jegyzőkönyvekben bizonyára még bőségesen található adatokból a pásztorok életére, szegődésére, bérére vonatkozó adatok közül csak keveset közöl. Bár könyvének beosztása jó és áttekinthető, egyes fejezetek mégis a többinek rovására rövidek és nem kimerítők. Pl. a cserényre vonatkozó leírás nem teljes és újabb adatokkal nem is gazdagítja az irodalmat. Vannak könyvében részek, amelyek szorosan nem tartoznak a Kiskunság népi állattartásához. Pl. jobban örültünk volna, ha szerzőnk a lókupeczek műnyelvének a lóhibákra vonatkozó kifejezésein kívül a kiskunsági nép erre vonatkozó szó- és kifejezőkészletét is összegyűjtötte volna. Ugyancsak nem tartozik